

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-39>

УДК 339.92

**КОНКУРЕНТНА КОНЦЕПЦІЯ
ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
ТА СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА КРАЇНАМИ БЛИЗЬКОГО СХОДУ**

**COMPETITIVE CONCEPT OF TRADE
AND ECONOMIC RELATIONS AND COOPERATION
BETWEEN UKRAINE AND THE COUNTRIES
OF THE MIDDLE EAST**

Залізнюк Вікторія Петрівна

доктор наук з державного управління, доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7014-0207>

Zaliznyuk Viktoriia

Kyiv National University of Trade and Economics

У статті проаналізовано особливості торговельно-економічних відносин та співробітництва та країнами Близького Сходу. Визначено, що завдяки потужному продовольчому експорту Україна виступає гарантом продовольчої безпеки багатьох країн. Проаналізовано зміни показників зовнішньої торгівлі товарами і послугами між Україною та країнами Близького Сходу. Проведено узагальнений SWOT-аналіз факторів розвитку торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу. Визначено характерні риси торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу. Авторкою окреслено стримуючі фактори торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу. В дослідженні обґрунтовано перспективні напрями розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу.

Ключові слова: торговельно-економічні відносини, економічне співробітництво, зовнішня торгівля, експорт, імпорт.

The article analyzes the peculiarities of trade and economic relations and cooperation with the countries of the Middle East. Middle East countries play an important role in the global economy. Their location makes their strategic significance for the trajectory of trade and economic relations development and cooperation in the context of the global economic area. Ukraine has strengthened its position as the guarantor of world food security by joining the UN World Food Security Committee. Thanks to its strong food exports, Ukraine is the guarantor of food security in many countries. On the basis of the research, it is determined that the neighboring region is one of the most important trading partners of Ukraine: The Kingdom of Saudi Arabia. The changes in the indicators of foreign trade in goods and services between Ukraine and the countries of the Middle East are analyzed. A general SWOT analysis of trade and economic relations and cooperation between Ukraine and the countries of the Middle East was conducted. The characteristic features of trade and economic relations and cooperation between Ukraine and the countries of the Middle East are defined. The factors of trade and economic relations and cooperation between Ukraine and the countries of the Middle East are outlined, which include the following: Political basis of integration processes without stable economic substantiation; contradictions between national and global economic interests; low degree of mutual trust and inconsistency of political interests; inadequate regulatory mechanisms of the level of development of world economic relations, insufficient maturity of organizational and economic mechanisms of interaction of national economies. The perspective directions of development of trade and economic cooperation between Ukraine and the countries of the Middle East are grounded. The goals, tasks and priorities of further development are: improvement of trade policy; intensification of scientific and technical exchange; improvement of legal support of investment processes, which will stimulate inflow of foreign investments; effective interaction of legislative, executive and business bodies; implementation of state and international educational programs; intensification of international movement of highly qualified resources.

Keywords: Trade and economic relations, economic cooperation, foreign trade, exports, imports.

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні тенденції, які зумовлені структурними змінами фінансово-економічного сектору здійснюють вплив на розвиток національних економік, зміцнення конкурентних позицій в контексті торгівельно-економічних відносин та міжнародного співробітництва. Особливості нинішнього економічного розвитку України, трансформація посткризової структури світового господарства впливають на вектор торгівельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу, це актуалізує дослідження даної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему розвитку країн Близького Сходу та їхньої ролі у міжнародних торгівельно-економічних відносинах розглядали такі науковці як: Д. Йоффе, Б. Саїду, Д. Ейкельман, О. Копель, Д. Снайдер, Б. Парахонський, К. Спенсер та ін. Проте, зважаючи на позиції України у процесах міжнародного економічного співробітництва та необхідність побудови сучасного формату торгівельно-економічних відносин, виходячи із нинішніх економічних реалій, виникає необхідність подальшого дослідження особливостей взаємовигідного співробітництва України з країнами Близького Сходу.

Метою статті є аналіз конкурентної концепції торгівельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розвитку національної економіки одним із важливих пріоритетних напрямів є її включення в систему світового господарства через розвиток зовнішньоекономічної діяльності шляхом розширення і зміцнення торгівельно-економічних відносин та співробітництва України із зарубіжними країнами. Для інтеграції у глобальний економічний простір для України важливою є побудова зовнішньоекономічної співпраці з будь-якою країною світу, зокрема і з країнами Близького Сходу. Країни Близького Сходу відіграють важливу роль в глобальній економіці. Їх розташування зумовлює їхню стратегічну значимість для траєкторії розвитку торгівельно-економічних відносин та співробітництва в контексті світової економічної площини. Україна зміцнила свої позиції у якості гаранта світової продовольчої безпеки увійшовши до складу Комітету зі всесвітньої продовольчої безпеки ООН. Завдяки потужному продовольчому експорту Україна виступає гарантом продовольчої безпеки багатьох країн.

Проаналізуємо стан торговельно-економічного співробітництва України та країн Близького Сходу. До країн Близького Сходу відносять ряд країн, що характеризуються різним рівнем розвитку, зокрема такі: Ізраїль, Бахрейн, Ірак, Йорданія, Сирія, Ліван, Туреччина, Кіпр, Ємен, Єгипет, Саудівська Аравія, Катар, Кувейт, Оман, ОАЕ. Відповідно, проаналізуємо окремі аспекти формування конкурентної концепції торгівельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу.

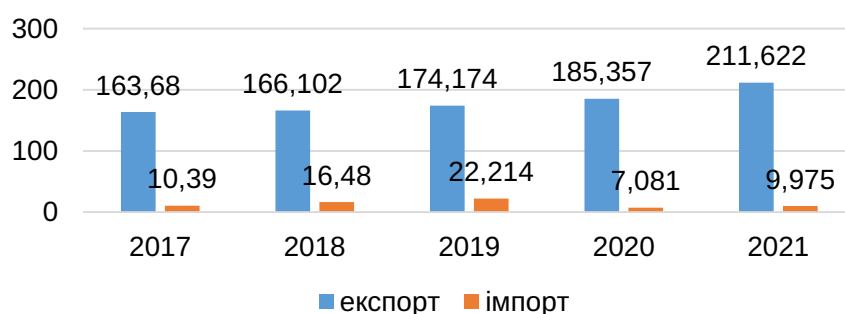
Перспективним ринком технологій, послуг, товарів, у транспортній, транзитній, торговельно-фінансовій і туристичній сфері в регіоні Близького Сходу є Йорданія. В свою чергу, Україна для Йорданії є привабливою значними транзитними можливостями, широким промисловим потенціалом та ємким споживчим ринком. Зручне морське і повітряне сполучення виступає об'єктивною передумовою у напрямі успішної розбудови взаємовигідного торгівельно-економічного співробітництва (рис. 1).

За даними рис. 1 бачимо, що спостерігається зростання зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг між Україною і Йорданією. У 2021 році загальний обсяг торгівлі товарами та послугами на 15% перевищив обсяг 2020 року. Україною надалі абсолютне позитивне сальдо в двосторонній торгівлі. У 2021 році, порівняно з 2020 р. експорт товарів з України до Йорданії зріс на 13%, щодо експорту товарів з Йорданії до України – збільшився на 23%.

У січні 2022 року торгівля товарами між Україною та Йорданією збільшилась на 27,7%, порівняно із аналогічним періодом минулого року [5]. До основних статей українського експорту відносяться жири та олії, чорні метали, готові продукти із зерна, продукти переробки овочів та ін.

Як зазначають І. А. Ломачинська та І. Ю. Подгорна, що «важливою є потенційна роль цієї невеликої арабської країни як економічного, транспортно-транзитного, туристичного центру в регіоні, адже завдяки своєму геополітичному і географічному положенню вона може виступати як економічний та торговельний посередник для поширення української продукції, технологій та послуг, на ринки інших країн Близького Сходу» [1, с. 92].

В близькосхідному регіоні одним із найбільш важливих торговельних партнерів України є Королівство Саудівська Аравія (КСА). Підтвердженням цьому є те, що український експорт у 2021 році становив 768,60 млн дол.

Рис. 1. Стан торгівлі товарами і послугами між Україною і Йорданією за 2017–2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [5]

США, імпорт з КСА – 188,5 млн дол. США. Основою імпорту з Саудівської Аравії в Україну є пластмаси й полімерні матеріали, основу українського експорту складають зернові культури, їстівні субпродукти, м'ясо. Для українсько-саудівської співпраці перспективними є енергетика, інфраструктурні проекти, транспорт, машинобудування. Товарообіг між КСА та Україною у січні 2022 року характеризувався такими показниками: український експорт – 84,45 млн дол. США, імпорт – 14,14 млн дол. США [13].

Зовнішня торгівля товарами між Україною та ОАЕ характеризується позитивним сальдо (рис. 2). Торгівля металургійною та агропромисловою продукцією складає найбільшу частку у галузевому розрізі співробітництва між Україною та ОАЕ. Січень 2022 року характеризувався показниками загального обсягу торгівлі товарами України з ОАЕ на суму 57,3 млн дол. США.

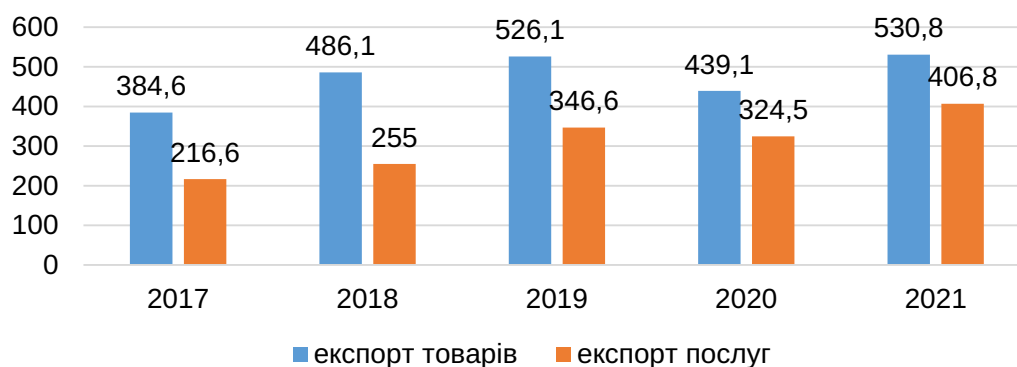
Двостороння торгівля України з Бахрейном за 2021 рік оцінюється у 7,1 млн дол. США (експорт – 61 млн дол. США, імпорт – 0,5 млн дол. США) [6]. Аналогічно із ОАЕ найбільшу частку

українського експорту у галузевому розрізі складає агропромислова продукція.

Позитивною динамікою для України характеризується її співробітництво з Ліваном та Катаром. Експорт українських товарів до Лівану у 2021 році оцінювався у 389,1 млн. дол. США, на протипагу цьому імпорт ліванських – 4,6 млн. дол. США [10]. На торгівельно-економічні відносини та співробітництво між Україною та Ліваном впливає соціально-економічна і політична ситуація в обох країнах. Позитивне сальдо торгівельного балансу в результаті співробітництва України і Катару у 2021 році склало 44 млрд 951 млн доларів США [8].

Кіпр відіграє роль провідного інвестора серед інших країн світу для української економіки, є значним торгівельним партнером. Обсяг торгівлі товарами зазначеними країнами протягом січня 2022 року склав \$ 7,9 млн дол. США, що на 253% більше аналогічного періоду 2021 року [11].

Перспективною країною у напрямі експорту продуктів харчування та сільськогосподарської продукції є Кувейт. За останні 5 років динаміка українського експорту до Кувейту

Рис. 2. Динаміка зміни показників зовнішньої торгівлі товарами і послугами між Україною та ОАЕ у 2017–2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [15]

характеризується позитивною динамікою (рис. 3).

Торговельно-економічне співробітництво України та Ємену не характеризується активністю та систематичністю, проте для 2021 року характерною була висхідна тенденція в показниках торгівлі між даними країнами (товарообіг склав 246,51 млн дол. США) [9].

Для України характерними є тісне торговельно-економічне співробітництво із Єгиптом. Тісна співпраця спостерігається не лише в зовнішній торгівлі, а і реалізовується двостороннє інвестиційне співробітництво та співпраця у туристичній галузі (рис. 4).

Позитивною динамікою темпів розвитку характеризується торговельно-економічне співробітництво між Україною та Оманом. Основу українського експорту складають зернові культури. Позитивне сальдо у 2021 році для нашої держави складало 170,77 млн дол. США [14]. Крокami, що сприяють активізації торговельно-економічних відносин між країнами є системна практика проведення спільних зустрічей під час бізнес-заходів та міжнародних форумів. Узагальнений SWOT-аналіз торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу показано у табл. 1.

Аналіз географічної структури зовнішньої торгівлі товарами у січні 2022 року порівняно із аналогічним періодом попереднього року (табл. 2) свідчить про позитивну динаміку до збільшення обсягу експорту практично у всіх країнах Близького Сходу, за винятком Сирії, Катару та Оману.

В контексті аналізу галузевої структури експортно-імпортних операцій України та країн Близького Сходу можна виділити дві групи країн (рис. 5).

Конкурентна концепція торговельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу характеризується рядом стримуючих факторів та цілями, завданнями і пріоритетами подальшого розвитку (рис. 6).

Узагальнено, торговельно-економічні відносини та співробітництво між Україною та країнами Близького Сходу характеризуються наступним [3, с. 214]:

- найбільш активними партнерами України у сфері зовнішньої торгівлі є наступні країни досліджуваного регіону: Ліван, Єгипет, Туреччина;
- для структури експортних потоків у взаємній торгівлі характерним є низький рівень

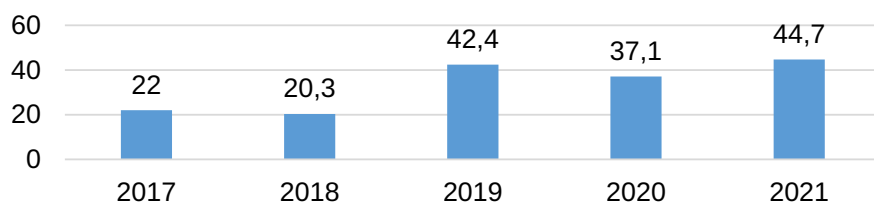

Рис. 3. Обсяг товарообігу з Кувейтом у 2017–2021 рр., млн.дол.США

Джерело: складено автором за даними [12]

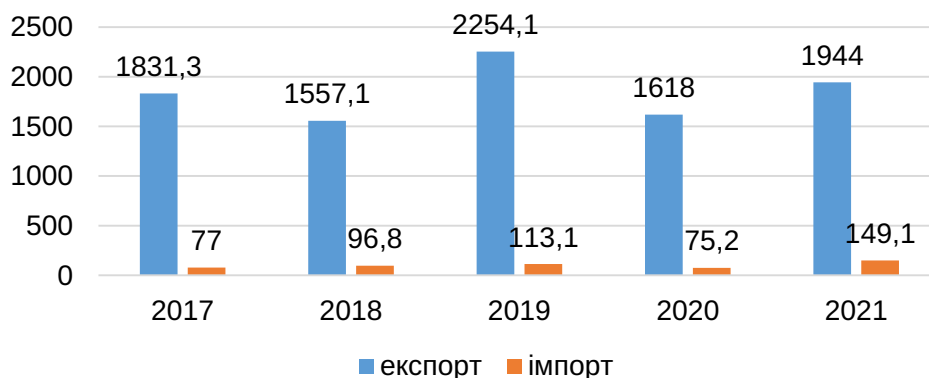

Рис. 4. Показники зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Єгиптом у 2017–2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [7]

Таблиця 1

SWOT-аналіз торгівельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу

Сильні сторони	Слабкі сторони
Високий рівень промислового потенціалу; Місткий споживчий ринок; Значний рівень науково-технічного потенціалу; Розвинена металургійна галузь, агропромисловий сектор; Рівень кваліфікації трудових ресурсів; Значні транзитні можливості; Відносно недорога робоча сила; Географічне та геополітичне положення	Нерівномірний розвиток різних країн; Нераціональна структура вітчизняного експорту; Низька конкурентоспроможність українських товарів та послуг; Низький рівень розвитку інформаційної бізнес-інфраструктури
Можливості	Загрози
Несучасна технологічна і науково-технічна база країн Близького Сходу; Наявність широкої договірно-правової бази між країнами; Зростання рівня відкритості національних економік; Наявність міжнародних торгових угод; Цифровізація, інформатизація та глобалізація світогосподарських процесів; Значущість стійких зовнішньоекономічних відносин; Спільність інтересів на міжнародній арені	Нестабільна політична ситуація в регіоні Близького Сходу; Військові дії на території України; Зростання транспортних витрат; Релігійні і культурні відмінності країн; Коливання світових валют та сировинних цін; Вплив глобальних інституціональних структур

Джерело: складено автором за даними [1–3]

Таблиця 2

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України із країнами Близького Сходу у січні 2022 року, млн дол. США

	Експорт	у % до січня 2021	Імпорт	у % до січня 2021
Ірак	93,5	202,4	0	0
Йорданія	15,1	133,9	0,5	2583,6
Ліван	36,3	143,1	0,2	157,9
Ізраїль	70,1	213,2	16,5	204,1
Сирія	0	0	2,1	242,7
Туреччина	462,2	157,6	240,9	152,5
Кіпр	7,3	406,5	0,6	42,7
Єгипет	187,3	198,5	12,4	151,5
Саудівська Аравія	84,5	198,0	14,1	211,7
Ємен	35,1	2231,5	0,4	137,3
Катар	4,9	19,9	1,4	231,6
Оман	5,8	79,1	0,2	21,5
Бахрейн	0,6	171,0	0,05	13340,7
Кувейт	6,1	297,0	0	0
ОАЕ	47,3	131,4	10,0	238,5

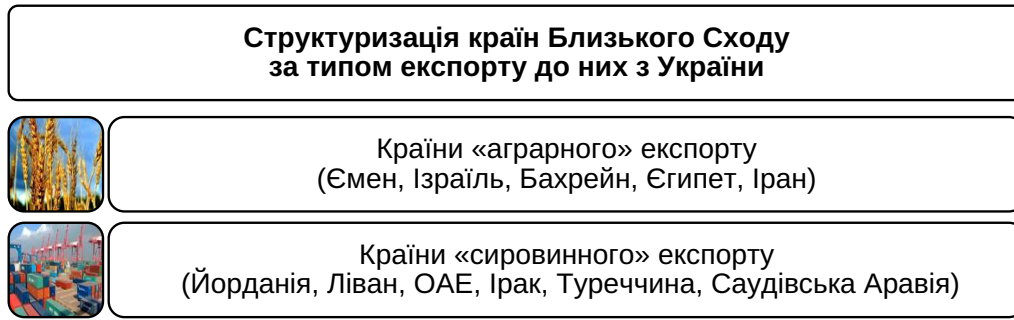
Джерело: складено автором за даними [4]

дублювання, що свідчить про те, що товарна структура експорту країн є різною і це сприяє розширенню меж торгівлі;

– експорт країн Близького Сходу є більш диверсифікованим, адже характеризується наявністю більшої кількості галузей, що мають порівняльну перевагу;

– перспективними напрямками з точки зору зростання експорту є ізраїльський, іранський, ліванський, за умови покращення логістики та транспортної доступності;

– наявний значний потенціал для зростання турецького та єгипетського експорту за умови лібералізації торгівлі;

Рис. 5. Структуризація країн Близького Сходу за типом експорту до них з України

Джерело: складено автором

Рис. 6. Конкурентна концепція торгівельно-економічних відносин та співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу

Джерело: складено автором за даними [2, 3]

– можливості нарощення імпорту з країн Близького Сходу є обмеженими, оскільки їх експортний профіль характеризується низьким рівнем відповідності імпортному профілю України;

– лібералізація торговельних зв'язків для України та країн Близького Сходу не призведе до загострення конкуренції, адже торгівля здійснюється неоднаковими товарами.

Воєнні дії в Україні здійснюють значний вплив на світову економіку, зумовили підвищення цін на продовольство і зменшення доступності експорту товарів України. Тому, ефективна політика стимулювання вітчизняного експорту має бути спрямована на: зміцнення позицій України в ролі світового експортера; створення належного внутрішнього середовища для потенційних та наявних експортерів; стимулювання інноваційного розвитку підприємств; покращення рівня технологічності та показників конкурентоспроможності національних товарів.

Висновки. Країни Близького Сходу, для яких характерним є активний розвиток еко-

номіки, налаштовані на зміцнення та розширення співробітництва з Україною, адже український внутрішній ринок є привабливим для інвесторів і експортерів з різних держав. З кожним роком країни поступово зміцнюють торговельно-економічні відносини. Незважаючи на кризові явища в економіці зберігає свій експортний потенціал за цілою низкою товарних груп. Відповідно, існує значний потенціал стратегічного розвитку торговельно-економічних відносин між Україною і країнами Близького Сходу і передбачуване розширення торгових зв'язків із країнами Близького Сходу сприятиме диверсифікації вітчизняного експорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ломачинська І. А., Подгорна І. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність України з Йорданією: проблеми та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 12. С. 86–92.
2. Міжнародне торговельно-економічне співробітництво України з країнами Близького Сходу в глобальних умовах розвитку. URL: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/5cf0f7c66fa6858b984c1003a447d8cb.pdf>.
3. Небаба Н. О., Колпіна А. Г. Особливості лібералізації торгово-економічного співробітництва між Україною та країнами Близького Сходу. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 210–214.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Стан торговельно-економічного співробітництва між Урядом України та Урядом Йорданії. URL: <https://jordan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/259-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jordanijeju/stan-torgovelyno-ekonomichnogo-spivrobitnictva>.
6. Торговельне співробітництво між Україною та Королівством Бахрейн. URL: <https://uae.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/korolivstvo-bahrejn/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-bahrejnom>.
7. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Арабською Республікою Єгипет. URL: <https://egypt.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/397-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jegiptom/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo>.
8. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Державою Катар. URL: <https://qatar.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoju-ta-derzhavoyu-katar>.
9. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Єменською Республікою. URL: <https://saudiarabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3167-trade>.
10. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Ліваном. URL: <https://lebanon.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/427-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-livanom/-torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoju-ta-livanom>.
11. Торговельно-економічне співробітництво. Посольство України в Республіці Кіпр. URL: <https://cyprus.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/328-torgovelyno-jekonomichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kiprom>.
12. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво між Україною та Кувейтом. URL: <https://kuwait.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/421-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kuvejtom>.
13. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво України з Королівством Саудівська Аравія. URL: <https://saudiarabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/532-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-sauidivsykoju-aravijeju/torgovelyno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-korolivstvom-sauidivska-araviya>.
14. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво України з Султанатом Оман. URL: <https://saudiarabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3170-trade/torgovelyno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-sultanatom-oman>.
15. Українсько-еміратське торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://uae.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/obyednani-arabski-emirati/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-oea/tes>.

REFERENCES:

1. Lomachynska I. A., & Podhorna I. Yu. (2017) Zovnishnoekonomichna diialnist Ukrainy z Yordaniieiu: problemy ta perspektyvy rozvytku [Foreign economic activity of Ukraine with Jordan: Problems and prospects of development]. *Business Inform*, no. 12, pp. 86–92.
2. Mizhnarodne torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo Ukrainy z krainamy Blyzkoho Skhodu v hlobalnykh umovakh rozvytku [International trade and economic cooperation of Ukraine with the countries of the Middle East in global conditions of development]. Available at: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/5cf0f7c66fa6858b984c1003a447d8cb.pdf>.
3. Nebaba N. O., Kolpina A. H. (2020) Osoblyvosti liberalizatsii torhovo-ekonomichnoho spivrobitnytstva mizh Ukrainoiu ta krainamy Blyzkoho Skhodu [Features of the liberalization of trade and economic cooperation between Ukraine and the countries of the Middle East]. *Economy and State*, no. 4, pp. 210–214.
4. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Stan torhovelno-ekonomichnoho spivrobitnytstva mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Yordanii [The state of trade and economic cooperation between the Government of Ukraine and the Government of Jordan]. Available at: <https://jordan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/259-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jordani-jeju/stan-torgovelyno-ekonomichnogo-spivrobitnictva>.
6. Torhovelne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Korolivstvom Bakhrein [Trade cooperation between Ukraine and the Kingdom of Bahrain]. Available at: <https://uae.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/korolivstvo-bahrejn/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-bahrejnom>
7. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Arabskoioi Respublikoiu Yehypet [Trade and economic cooperation between Ukraine and the Arab Republic of Egypt]. Available at: <https://egypt.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/397-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jegiptom/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo>.
8. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Derzhavoiu Katar [Trade and economic cooperation between Ukraine and the State of Qatar]. Available at: <https://qatar.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoju-ta-derzhavoyu-katar>.
9. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Yemenskoioi Respublikoiu [Trade and economic cooperation between Ukraine and the Republic of Yemen]. Available at: <https://saudi-arabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3167-trade>.
10. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Livanom [Trade and economic cooperation between Ukraine and Lebanon]. Available at: <https://lebanon.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/427-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-livanom/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoju-ta-livanom>.
11. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo. Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Kipr [Trade and economic cooperation. Embassy of Ukraine in the Republic of Cyprus]. Available at: <https://cyprus.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/328-torgovelyno-jekonomichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kiprom>.
12. Torhovelno-ekonomichne ta investytsiine spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Kuveitom [Trade, economic and investment cooperation between Ukraine and Kuwait]. Available at: <https://kuwait.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/421-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kuvejtom>.
13. Torhovelno-ekonomichne ta investytsiine spivrobitnytstvo Ukrainy z Korolivstvom Saudivska Araviia [Trade, economic and investment cooperation of Ukraine with the Kingdom of Saudi Arabia]. Available at: <https://saudi-arabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/532-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-saudivsykoju-aravijeju/torgovelyno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-korolivstvom-saudivska-araviya>.
14. Torhovelno-ekonomichne ta investytsiine spivrobitnytstvo Ukrainy z Sultanatom Oman [Trade, economic and investment cooperation of Ukraine with the Sultanate of Oman]. Available at: <https://saudi-arabia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3170-trade/torgovelyno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-sultanatom-oman>.
15. Ukrainsko-emiratske torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo [Ukrainian-Emirati trade and economic cooperation]. Available at: <https://uae.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/obyednani-arabski-emirati/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayini-z-oe/tes>.